

Kunta- ja alueosasto

Valtionosuusuudistuksen valmisteluryhmä, 6. kokous

Aika 6.3.2024 klo 09:01 – 11:04

Paikka Teams –kokous

Osallistujat selvityshenkilö Arto Sulonen, VM puheenjohtaja
finanssineuvos Markku Nissinen, VM
neuvotteleva virkamies Jussi Lammassaari, VM
finanssiasiantuntija Unna Heimberg, VM
lainsäädäntöneuvos Kirsi Hyttinen, VM
budjettineuvos Tanja Rantanen, VM (9:04-11:04)
finanssineuvos Filip Kjellberg, VM
finanssiasiantuntija Lauri Piirainen, VM
ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, OKM
kehittämisneuvos Heli Hätönen, STM
erityisasiantuntija Ville Heinonen, TEM
kuntatalousasioiden johtaja Sanna Lehtonen, Kuntaliitto
erityisasiantuntija Olli Riikonen, Kuntaliitto
asiantuntija Johannes Peltola, OKM, asiakohta 3.
erityisasiantuntija Teija Kauhanen, VM sihteeri

1. Kokouksen avaus ja esityslistan hyväksyminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen. Hyväksyttiin esityslista ja edellisen kokouksen pöytäkirja.

2. VOS-asettamispäätöksen muutos

Vos-uudistuksen valmisteluryhmän puheenjohtajaksi on nimetty selvityshenkilö Arto Sulonen ylijohtaja Jani Pitkäniemen tilalle. Muutos tuli voimaan 20.2.2024 alkaen. Valmisteluryhmän jäseneksi on nimetty selvityshenkilö Eero Laesterä. Muutos tulee voimaan 1.4.2024 lukien.

3. Toisen asteen rahoitusuudistus

Tilannekatsaus

Esittelijä: asiantuntija Johannes Peltola, opetus- ja kulttuuriministeriö

Asiantuntija Johannes Peltola kertoi lukiokoulutuksen sekä ammatillisen koulutuksen rahoitusuudistusten valmistelujen tilanteista valmisteluryhmälle.

Uudistusten lähtökohtana ovat hallitusohjelmakirjaukset koskien toisen asteen koulutuksen rahoitusta. Aikataulun osalta tavoitteena on, että kaikki uudet säännökset sekä ammatillisessa koulutuksessa että lukiokoulutuksessa tulisivat voimaan 2025.

Uusia rahoituksen perusteita sovellettaisiin vuodesta 2026 alkaen kuitenkin siten, että siirtymä tapahtuisi lukion osalta vaiheittain vuoteen 2030 mennessä. Toimintalainsäädännön muutoksia sovellettaisiin asiakokonaisuudesta riippuen lähtökohtaisesti joko vuoden 2026 alusta tai etenkin lukion osalta elokuussa 2026 aloittavista opiskelijoista alkaen.

Todettiin, että toisen asteen koulutuksen rahoitusta koskevien uudistusten vaikutukset on huomioitava myös vos-uudistuksen valmistelussa.

Esitys ja käyty keskustelu merkittiin tiedoksi.

4. Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus

Jatkokeskustelu 7.12.2023 ja 16.1.2024 käydylle keskusteluille

Esittelijä: erityisasiantuntija Teija Kauhanen, valtiovarainministeriö

Erityisasiantuntija Teija Kauhanen esitteli verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen kehittämisen lähtökohtia.

Keskeisimpänä lähtökohtana valtionosuusjärjestelmässä on rahoitusperiaatteen toteuttaminen, eli että jokaisella kunnalla on tosiasialliset mahdollisuudet järjestää ja rahoittaa niille osoitetut lakisääteiset tehtävät. Valtionosuusjärjestelmässä on tulopohjaa tasaava elementti sen vuoksi, että kaikilla kunnilla olisi riittävät taloudelliset edellytykset järjestää asukkailleen yhdenvertaiset peruspalvelut kohtuullisella kunnallisverorasituksella ja maksutasolla. Valtionosuusjärjestelmän uudistamisessa hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti, olisi kehittämisen lähtökohtana oltava esitetyt järjestelmän periaatteet.

Tasauksen perusteiden kehittämisessä vos-uudistuksessa tulee päätettäväksi kaksi seikkaa: tasauksessa huomioitavat verotulot sekä tasauksessa käytettävien prosenttien suuruus. Tasauksessa huomioitavien verotulojen osalta tarkastelussa olisi arvioitava sitä, kuinka merkittävästä veromuodosta on kyse ja kuinka tasaisesti verotulo jakautuu kuntiin.

Tasausrajaa sekä tasauslisä- ja tasausvähennysprosentteja muuttamalla saadaan lukematon määrä vaihtoehtoja tasauksen toteuttamiseksi. Käytettävien tasausprosenttien valinta tulee arvioida sen mukaan, mikä on valtionosuusjärjestelmän kokonaisuuden näkökulmasta perusteltua.

Tasausjärjestelmän kannustinvaikutusten arvioitiin olevan vähäiset, koska verotulopohjan laajentaminen tuo kunnalle verotulojen lisäksi muita elinvoimaisuuteen liittyviä positiivisia vaikutuksia. On oletettavaa, että kunnat pyrkivät lisäämään alueensa elinvoimaisuutta valtionosuusjärjestelmästä riippumatta. Mikäli tasausjärjestelmän avulla haluttaisiin tukea vihreää siirtymää, sen tulisi olla teknologiasta riippumatonta.

Todettiin, että asiaan palataan seuraavan kerran alustavaa valtionosuusjärjestelmän rakennetta käsiteltäessä.

Esitys ja käyty keskustelu merkittiin tiedoksi.

5. Sote-erät valtionosuusjärjestelmässä

Jatkokeskustelu 7.12.2023 käydylle lähetekeskustelulle
Esittelijä: erityisasiantuntija Teija Kauhanen, valtiovarainministeriö

Erityisasiantuntija Teija Kauhanen esitteli sote-erien poistamisen laskennallisia vaikutuksia kuntien tuloveroprosentteihin. Laskelmat ovat teoreettisia, mutta ne osoittavat osaltaan jonkinlaisten rajoittimien välttämättömyyden kuntakentän eriytymisen ehkäisemiseksi. Mikäli sote-eristä luovuttaisiin portaattomasti yhdellä kertaa, kuntien tuloveroprosenttien hajonta kasvaisi entisestään.

Tasuserät ovat pysyvä erä kuntien valtionosuusjärjestelmässä. Ne tulevat siten jossakin muodossa sisältymään myös uuteen järjestelmään. Valmistelussa on otettava huomioon perustuslaissa säädetty yhdenvertaisuusperiaate, joka ei mahdollista merkittävää erojen kasvua eri kuntien kunnallisveroprosenttien tasossa. Tasuserien sulauttaminen osaksi uutta järjestelmää onkin ehkä uudistuksen vaikein osa. Tasuserien täydellinen neutralisointi järjestelmässä edellyttäisi valtiolta lisärahoitusta, mikä ei uudistukselle asetetuissa reunaehdoissa ole mahdollista. Valmistelussa tasuserien vaikutusta pyritään kuitenkin lieventämään ja ne pyritään siirtämään omaksi mekanismikseen, joka toimisi järjestelmän sisällä mutta erillään varsinaisesta palveluiden valtionosuudesta.

Esitys ja käyty keskustelu merkittiin tiedoksi.

6. Muut esille tulevat asiat ja seuraavaan kokoukseen päätettävät asiat

Merkittiin tiedoksi puheenjohtajan esittelemää hahmotelmaa järjestelmän rakenteesta.

Merkittiin tiedoksi ylimääräisten kokousten koolle kutsuminen.

7. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen kello 11:04.